

L'HOME NOU DEL MST

Marta Godoy H.

www.movimientos.org/cloc/mst-brasil/

17-07-2003

Enmig de l'Estat de Goias, en l'assentament de Canudos, en un "saló" amb pis de concret, parets i sostre de fulles de palma, un noi exposa el seu treball final en l'Escola de Formació Bàsica del MST. Es tracta d'un camperol del Moviment de Treballadors Rurals Sense Terra del Brasil. A l'auditori 92 joves dirigents, alumnes de l'Escola, l'equip de la Coordinació Polític Pedagògica, varis Dirigents Estaduals i 4 xilens que hem viatjat a recollir experiència, escolten amb atenció.

Es tracta de la culminació d'un treball de prop de 3 mesos.

L'alumne ha preparat la seva monografia sobre "Les dificultats que té la organització del MST al passar del campament a l'assentament".

Qui escoltem la seva exposició ens anem assabentant de la seva pròpia experiència en les ocupacions de terres no cultivades de grans hisendes, dels atacs dels hisendats, de la heroica resistència dels camperols i les seves famílies fins instal·lar un campament, partint del no res i comptant sols amb el recolzament de la gent del Moviment. Allà podran passar anys abans que el Govern els doni la concessió de la terra per a legalitzar els cultius, establir assentaments i aconseguir després assistència tècnica, maquinària i llavors, en una altra lluita amb múltiples avenços i retrocessos.

El problema exposat consistiria en que mentre en els campaments la disposició dels camperols a incorporar-se al Moviment com a militants, a participar en les marxes, en la defensa del terreny, en la organització de l'escola, dels cultius i altres tasques col·lectives, era bona, en l'etapa d'assentament el treball de al organització no era tan fàcil. Hi havia la tendència en moltes famílies a concentrar-se en solucionar els seus problemes de forma aïllada i d'aquí la necessitat de buscar noves formes de treball amb ells.

L'exponent analitzà varies causes i després va proposar varies solucions, algunes ja provades en la pràctica i altres sols en la fase de la teoria.

En aquesta mateixa forma i sobre diferents temes, vam ser testimonis, d'exposicions de treballs elaborats per la resta dels joves dirigents del MST que participaven en l'Escola. Amb senzillesa i modèstia, ens feien partíceps d'una reflexió teòrica sobre la seva pràctica político-social.

Darrere d'aquest fet que relato, hi ha l'experiència de milers de camperols i també d'habitants de les ciutats del Brasil que integren el Moviment i que des de 1979, any en que iniciaren les ocupacions, han anat elaborant, construint una alternativa en un procés d'accions i reflexions que els col·loca avui sobre

bases suficientment sòlides com per poder resistir i reaccionar, davant el fort embat del neoliberalisme i la reacció en el món.

Des dels primers anys l'experiència els va anar mostrant que no n'hi havia prou amb ocupar la terra i cultivar-la, perquè el moviment en sí estava produint quelcom més, un home, una dona, un jove, un nen amb una identitat diferent, un "Sem Terra".

No es tractava d'un nou propietari, es tractava d'éssers humans que volien utilitzar un bé que consideraven comú, la terra, en benefici de tots i per això estaven disposats a lluitar, resistir, enfrontar-se al sistema i canviar-lo. Es presentava, aleshores, també el desafiament de donar-los la formació més adequada a aquesta nova aposta.

I en aquest context la tasca implicava dos aspectes fonamentals: per una part havien de donar formació als seus militants i quadres dirigents i per altra, abordar l'educació dels nens i joves dels campaments i assentaments, així com l'alfabetització dels adults.

El tipus de formació que necessitaven donar als seus militants emanà en cada un dels seus Congressos resumida en les seves consignes que reflectiren la idea principal del seu pensament en aquest moment.

"La terra per qui la treballa" (1985) fou la consigna del primer Congrés, indicant amb allò la determinació de lluitar contra els qui tenien la terra i no la necessitaven. La formació pels seus militants, fou d'agitació i propaganda per vèncer la por a ocupar les terres. I els continguts per explicar-los com funcionava la societat i perquè hi havia rics i pobres, provenien del materialisme històric, de la Bíblia, de l'Estatut de la Terra i de la economia política.

"Ocupar, resistir i produir" (1990) fou el pensament del segon Congrés. La formació va en dos sentits: en preparar per resistir fent ocupacions massives i per altra banda, fer produir la terra ocupada. En aquesta última tasca es tracta de convèncer de la necessitat de treballar en cooperatives i organitzar bé el treball productiu.

"Reforma Agrària, una lluita de tots" (1995) fou la ordre en el tercer Congrés perquè es veia que la implantació del model econòmic destruiria també la petita agricultura. Les mobilitzacions inclogueren solidaritat amb altres sectors de petits propietaris, constituint-se en espais de conscientització massiva, l'MST va assolir un gran reconeixement extern.

"Reforma Agrària per un Brasil sense latifundi" (2000) fou la consigna del quart Congrés. Es tracta d'un retrocés en les demandes, però necessari donat que el neoliberalisme va aconseguir una sèrie de derrotes dels treballadors i en aquesta circumstància, es tractava de preservar allò ja conquerit. El Moviment es volcà a millorar les estructures i millorar la preparació dels seus dirigents per a enfrontar arremeses dels Estats Units com l'ALCA.

Després de la victòria de Lula la ordre de “per un Brasil sense latifundi” guanya més significació. No se sap si ell farà les reformes necessàries, però l’MST aprofitarà el signe de canvi que significa aquesta elecció, per continuar amb les ocupacions, les marxés, les mobilitzacions i les pressions sobre el Govern per aconseguir avançar en la seva lluita contra el latifundi.

Paral·lelament al procés de formació dels militants i dirigents del moviment es desenvolupà la batalla per l’educació formal de nens i joves sota els principis i valors del Moviment.

Allò significà una lluita per aconseguir escoles, després, que aquestes fossin estructurades i amb plans especials per a joves i nens camperols, i més endavant per aconseguir formar els seus propis mestres. Tot i així i paral·lelament a la lluita contra les instàncies governamentals, amb l’ajuda de pedagogs com Paulo Freire i treballant amb els escrits de Makarenko, de Gramsci, de Lenin, etc., integrants del Moviment han anat elaborant la Pedagogia dels Sense Terra que contempla diversos aspectes que tenen a veure amb l’educació i formació d’aquest “home nou”.

En primer lloc el principal agent educatiu és el Moviment mateix que en les seves vivències col·lectives, ocupacions, marxés, campaments, assentaments, treball productiu, místiques, va formant als integrants de les famílies completes. Es produeix un procés d’identificació molt fort amb el Moviment perquè aquest té la fortalesa d’un camí recorregut amb objectius aconseguits en molts llocs.

Un segon element és que s’eduquen en la lluita permanent per canviar l’actual estat de coses. I aquesta mentalitat de canvi es viu també en lo quotidià, no repetint en la mateixa forma les activitats diàries, deixant volar la imaginació i la creativitat en la disposició dels elements en la sala de la classe, en l’embelliment dels llocs que ocupen, improvisant activitats d’animació en els descansos i sobretot desenvolupant les activitats amb variades formes i elements.

Aquesta formació i aquesta lluita es dona en col·lectiu i per tant l’aprendre a valorar l’aportació dels demés, el ser modest amb les opinions pròpies, el respectar allò resolt pel col·lectiu són elements que s’exerciten diàriament. Aquesta també és una forma d’aconseguir que la unitat d’acció passi a ser un element natural pels qui han d’enfrontar enemics tan poderosos.

Un element molt determinant en el procés pedagògic és la Terra, en el sentit, que els ocupants, hagin estat abans camperols o no, recuperen arrels històriques de al producció agrícola al Brasil. Per això la formació inclou en forma permanent el treball i la producció en el camp, inclús traslladant avui les escoles de Formació Bàsica de Dirigents als assentaments. Està molt present el fet que el Moviment està formant persones en noves relacions de treball agrícola i noves relacions de producció i això s’aprèn en la pràctica.

També hi ha un procés educatiu a través de “l’elaboració de la cultura dels Sense Terra” que en la seva lluita van projectant nous valors, conviccions, idees, principis, coneixements, expressions materials, música, costums que es

perceben en els campaments, assentaments, escoles, cursos de formació, marxes, i que a més transmeten a través de les seves relacions amb altres persones, de la mística, dels símbols, dels gestos, de l'art.

Al referir-me aquí al rol de la mística en la vida del MST significaria a la pràctica escriure un altre article. Per això sols vull destacar que la mística a més de ser un element de la cultura és utilitzada com a factor essencial en la formació de les noves generacions i en el manteniment de l'optimisme revolucionari entregant, a través d'ella, la possibilitat de viure anticipadament allò pel que s'està lluitant.

De la valuosa experiència recollida del Moviment dels Treballadors Rurals Sense Terra de Brasil, tindrem oportunitat de conèixer més directament dels protagonistes en el mes de setembre en que una important delegació viatja a Xile amb motiu dels 30 anys del Cop militar que derrocà al president Salvador Allende.